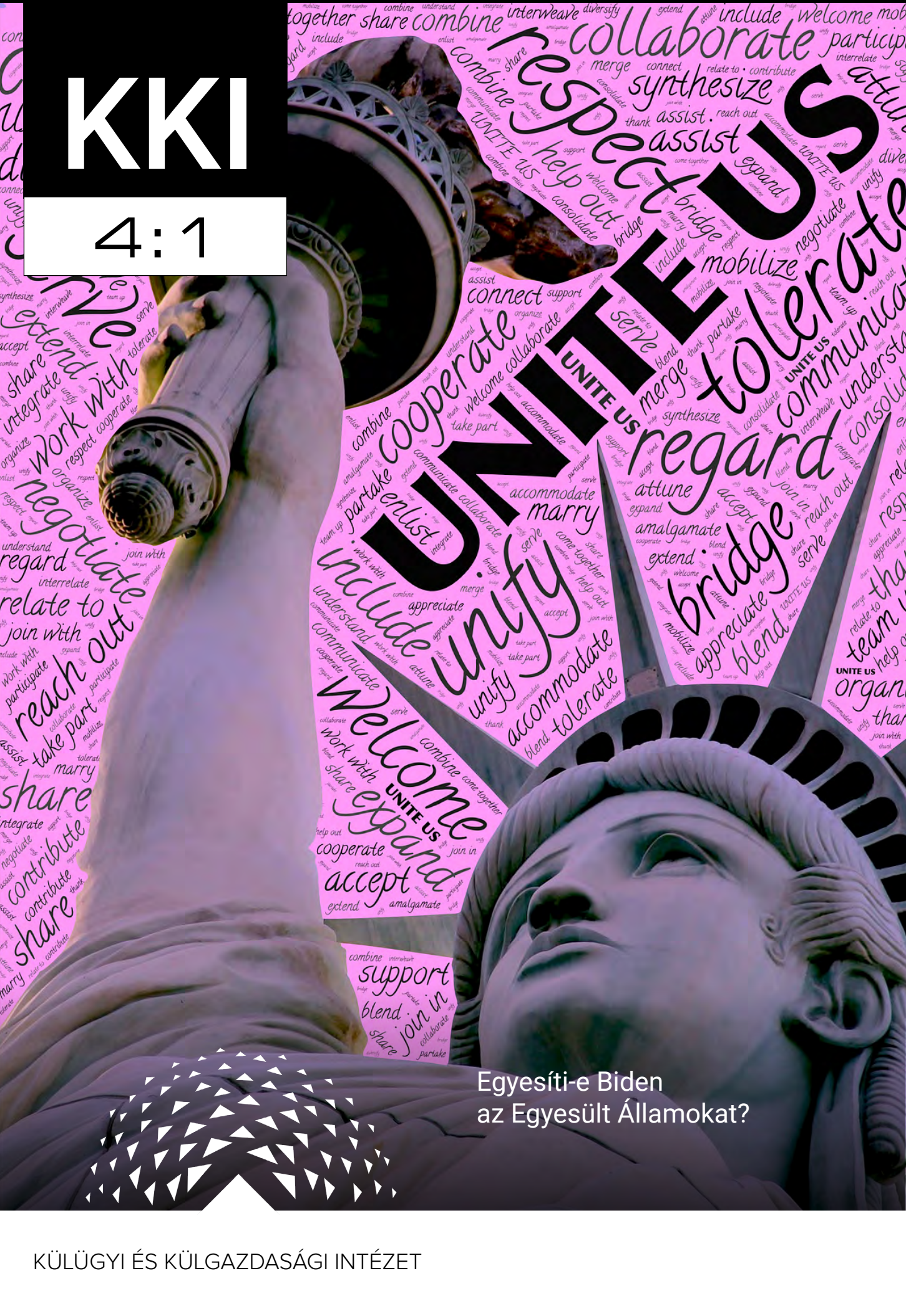

KKI

4:1

Egyesíti-e Biden az Egyesült Államokat?

KKI 4:1

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020.

Szerkesztő:

Baranyi Tamás Péter – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szerzők:

Pintér Károly – egyetemi docens, PPKE BTK

Máncs Tibor – egyetemi docens, ELTE TÁTK

Stumpf István – volt alkotmánybíró, kutató professzor,

NKE Amerika Tanulmányok Központ

Varga Gergely – programvezető, vezető kutató, KKI

Szöveggondozás:

Gorács Anikó

Tördelés:

Lévárt Tamás

Illusztráció:

pixabay.com

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának

A sorozatban eddig megjelent kiadványok

2020/21. [Amerika választ: minden kisebbségi a demokratákra szavaz?](#)

2020/20. [Hogyan értékelhető az Európai Bizottság 2020. évi bővítési csomagja, valamint az átfogó gazdaságélénkítési és beruházási terv?](#)

Régebbi számaink elérhetőek a [KKI](#) honlapján.

A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra a – nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti párbeszéd elősegítése. Ebben a számunkban a következő kérdést tettük fel: *Egyesíti-e Biden az Egyesült Államokat?*

PINTÉR KÁROLY

Erősen kételkedem benne, hogy erre a csodára bárki is képes lenne a jelenlegi kiélezett politikai légkörben, és Joe Biden biztosan nem csodatevő. A republikánus szavazók többsége eleve szkeptikusan, ha nem ellenségesen viszonyul hozzá, jobb esetben az Obama-éra folytatására, rosszabb esetben a Demokrata Párt baloldali radikális szárnyának előretörésére számítanak. A megosztottság enyhítését az sem könnyíti meg, hogy Donald Trump láthatóan a végsőkig nem lesz hajlandó beismerni vereségét, és a választás „elcsalásáról” küldözgeti vég nélküli Twitter-üzeneteit saját híveinek. Az Egyesült Államok történetében példa nélküli esemény lenne – de jelen állás szerint egyáltalán nem zárható ki –, ha egy távozó elnök nem vesz részt utódának beiktatásán, ezáltal megkérdőjelezve a demokratikus hatalomátadás legitimitását.

Mindazonáltal Bidennek nagyon fontos és történelmi léptékben is értékelhető szerepe lehet az elnöki intézmény megingott tekintélyének helyreállításában, egy bizonyos fajta politikai „normalitás” visszahozatalában, legyen az pusztán az elnöki kommunikáció nyelvezete, stílusa, a másik párt prominens vezetőivel való kapcsolattartás és eseti együttműködés, vagy a gesztusok szintjén nyitás a konzervatív szavazók felé. Ez utóbbit Biden láthatóan már el is kezdte: nem véletlenül hangsúlyozza unos-untalan, hogy „minden amerikai elnöke” kíván lenni, beleértve azokat is, akik nem rá szavaztak. Természetesen ez önmagában még roppant kevés a republikánus hívek bizalmának elnyeréséhez, de nem titok, hogy a mérsékelt, középosztálybeli, urbánus konzervatívok egy részének is elege lett Trump határtalan nárcizmusából, folytonosan személyeskedő, másokat sértegető és a tényeket rendszeresen semmibe vevő kommunikációs stílusából, az elnöktől elvárható viselkedési normák sorozatos megszegéséből. Ők azt várják az új elnöktől, hogy méltósággal, mértéktartóan és valóban a nemzet elnökeként végezze munkáját – ezt a hagyományos elnöki szerepet pedig a több évtizedes politikai tapasztalattal rendelkező, nyolc évig alelnökként szolgáló Biden minden bizonnyal képes lesz sikerrel ellátni.

A megválasztott elnök első megnyilvánulásai, gesztusai arra utalnak, hogy tudatosan igyekszik magát Trump ellenpólusaként megjeleníteni a tömegkommunikációban: míg a távozófélben lévő elnök vádaskodik és fenyegetőzik, Biden voltaképpen tudomást sem vesz róla, nem bocsátkozik felesleges polémikákba, hanem már előretekint, a következő kormány összeállításával és az átmenet

egyéb teendőivel foglalkozik. A kampánya összességében azt sugallta, hogy a centrumból szeretne kormányozni, ami a legígéretesebb stratégia lehet az ingadozók és a mérsékelték szimpátiájának elnyeréséhez, ám nagy kérdés, hogy ebben mennyire lesz partner a saját pártja. A képviselőház viszonylag kicsi, de annál hangosabb radikális demokrata csoportja, valamint az elmúlt év tömegeket megmozgató tiltakozó hullámai, a „Black Lives Matter” mozgalom és a szobordöntögetések hívei – akik eleve nem lelkesedtek Bidenért, és feltehetően csak azért adták rá a szavazatukat, hogy Trumpot eltávolítsák a hatalomból – minden bizonnyal megpróbálnak majd nyomást gyakorolni az új elnökre azért, hogy saját elképzeléseik egy részét közelebb vigyék a megvalósuláshoz. Biden a kampány során magáévá tett bizonyos progresszív reformterveket, így például a „zöld new deal” általános célkitűzését, az olajipar visszaszorítását a megújuló energiaforrások javára, valamint az Obama által megkezdett egészségügyi reform folytatását, ami a legszegényebbek ellátását is biztosító „Medicare for all” valamilyen formáját jelentené. De kétlem, hogy felkarolná például az évtizedek során felhalmozott diákhitel-tartozások elengedését vagy a rendőrség finanszírozásának radikális csökkentését követelő nézeteket.

És természetesen az is nyitott kérdés, hogy lesz-e reális esélye bármiféle érdemi reformprogram kivitelezésére, amennyiben a szenátusban a republikánusok megőrzik csekély többségüket – ez majd a Georgia állambeli két szenátorváltás januári megisméltése után dől el. Mitch McConnell, a szenátus republikánus többségének vezetője eddig sem hajlékonyságáról és kompromisszumkészségéről volt híres. Összességében tehát arra számítok, hogy a kétpárti szembenállás lényegében nem változik, de Biden sokat tehet a helyenként „hideg polgárháborús” hangulat szelídítéséért, az indulatok csendesítéséért, és az elnöki hivatal tekintélyének helyreállításáért az amerikai közvélemény többségének szemében.

MÁNDI TIBOR

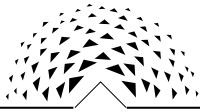
A kérdés megválaszolásához először valószínűleg a mai Amerikát jellemző [szélsőséges politikai megosztottság](#) okait kellene tisztázni. Itt azonban rögtön nehézségekbe ütközünk, hiszen a szembenálló politikai oldalak már ebben sem értenek egyet: a baloldali – és a baloldal médiában és egyetemi szférában élvezett erősebb pozícióinak köszönhetően elterjedtebb – [magyarázat szerint](#) a polarizáció alapvető oka a jobboldal szélsőséges, „autoriter” irányba való elmozdulása, ami mögött a privilégiumait féltő fehér népesség faji előítéleteinek felerősödése („white supremacy”) húzódik meg. A jobboldal ezzel szemben éppen [a baloldalon lát](#) a szélső pólus irányába való elmozdulást, a militánsan antirasszista, politikailag korrekt (avagy újabb kifejezéssel „woke”) identitáspolitika előtérbe kerülésével. Ha a rendelkezésre álló szűk terjedelemben nem próbáljuk eldönteni a vitát, hanem beérjük azzal, hogy valószínűleg mindkét oldalon van valamennyi

igazság, akkor megállapíthatjuk, hogy egy leendő demokrata elnöknek elsősorban a saját oldalára lehet ráhatása. A kiinduló kérdés megválaszolásának következő lépése tehát az, hogy megvizsgáljuk, feltehetően tudja-e (akarja-e) Biden mérsékelni saját pártjának radikálisait – azaz, tudja-e egyesíteni saját pártját.

Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy a párt mérsékelt szárnyának képviselőjeként Biden éppen azért lett a Demokrata Párt elnökjelöltje, mert a párt tőle várta, hogy képes lesz megszólítani a 2016-os választásokon elpártolt „Trump-demokratákat” (azaz azokat az elsősorban fehér munkásosztályhoz tartozó szavazókat, akik – miután 2008-ban és 2012-ben Obamára szavaztak – az észak-keleti és közép-nyugati „rozsdáövezet” államaiban Trump javára döntötték el a választást) – és hogy ez a stratégia, minden jel szerint, [működött is](#). (Ehhez hozzátehetjük, hogy Biden már 2008-ban is részben azért lett Obama alelnökjelöltje, mert már akkor is szükség volt egy közismerten mérsékelt politikusra, aki képes volt kivédeni az országosan még kevésbé ismert Obama radikalizmusáról szóló támadásokat.) Biden [egész habitusa](#) (munkásosztálybeli háttere, katolicizmusa, tradicionalizmusa, intézménypártisága), illetve eddigi politikusi karrierje, amelynek túlnyomó részét a korábban a kétpárti konszenzuskeresés intézményi bázisának számító [Szenátusban](#) töltötte, jó alapot jelenthetnek ahhoz, hogy megvalósuljon a „nemzeti egyesítés” programja, amit a kampányban és a választások óta eltelt időben is [következetesen hangoztatott](#).

A választások után kialakuló helyzet szintén Biden mérsékelt programjának kedvezhet – a január elején esedékes georgiai második forduló választások eredményétől függően jó eséllyel republikánus kézben maradó Szenátus önmagában kikényszerítheti a kompromisszumokat – ráadásul jó hivatkozási alapot jelenthet Biden számára a párt radikálisabb szárnyának háttérbe szorítására. Biden ebben, mint azt a várakozásoktól messze elmaradó kongresszusi választási szereplés miatt a pártban kitört belharcok tanúsítják, [komoly szövetségesekre](#) is számíthat. Ez persze így sem lesz könnyű feladat, tekintve, hogy az elmúlt években egyre inkább a „progresszív” radikálisok jelentik a párt bázisának dinamikus, a médiában is [nagy láthatósággal](#) és befolyással bíró részét.

Természetesen az egyenlet megoldásában a másik oldalnak, a republikánus fél fogadókészségének (avagy annak hiányának) is döntő szerepe lehet, utóbbit pedig többek közt Donald Trump jövőbeli tervei alapvetően befolyásolhatják. Ami mégis az „újraegyesítés” programjának sikere mellett szólhat, hogy [egyes kutatások](#) szerint a polarizációs tendenciák mellett a választók széles rétegeiben érzékelhetők a felfokozott politikai megosztottságba való belefáradás, a normalitás visszatérte iránti igény jelei is. Végezetül Biden utolsó aduja lehet, hogy előre bejelentett módon csak egy elnöki ciklusra készül, ami mentesítheti az újráválasztással kapcsolatos kalkulációktól és a párton belüli folyamatos egyensúlyozás kényszerétől, lehetővé téve, hogy Joe Biden valóban – a régivágású, mérsékelt, kompromisszumkészségéről híres – Joe Biden legyen.

STUMPF ISTVÁN

A mennyiben az elnökválasztási csalásokkal kapcsolatos jogorvoslati eljárások lezáródnak, és Joe Biden hivatalosan is elnyeri a több mint 270 elektor támogatását, akkor hivatalba lép majd az USA történetének legidősebb elnöke. Biden politikai veterán, több mint 40 évet töltött el az amerikai politika legkülönbözőbb pozícióiban, legutóbb nyolc évet Barack Obama alelnökéként. A demokrata mainstream egyik legkevésbé karakteres, de a legnagyobb tapasztalattal rendelkező képviselője. 1988-ban és 2008-ban is kísérletet tett a Fehér Ház elhódítására, de ami akkor nem sikerült, most jó eséllyel megvalósulhat. Biden kiválasztásában annak a centrista liberális elitnek volt döntő szava, amelyik korábban Obamát támogatta, és négy évvel ezelőtt Hillary Clinton elnökségében bízott. Ez a liberális, progresszív elit mindenképpen megakart akadályozni, hogy a Demokrata Párt radikális baloldali szárnyának jelöltje, Bernie Sanders legyen a párt elnökjelöltje, aki kis híján Hillary Clintont is legyőzte. A Covid-19-válság felkínálta a lehetőséget, hogy Biden nyilvános és személyes fellépéseit a minimálisra csökkentsék, és a főáramú liberális média (CNN, The New York Times, The Washington Post) segítségével olyan képet fessenek a demokrata elnökjelöltről, aki megtalálja a hangot az egyszerű emberekkel, miközben elkötelezetten védelmezi a nem fehér amerikaiak érdekeit is. A média által kialakított „jóságos nagypapa” imázs alkalmas is lehetne a végletesen megosztott nemzet egyesítésére, de az imázs mögött meghúzódó valóság ezt teljességgel ellehetetleníti.

Először is Bidennek és a Demokrata Pártnak hitelt érdemlő módon meg kell cáfolnia a több mint 70 millió amerikaiak a határozott meggyőződését, hogy a demokraták előre kitervelt módon, a levélszavazatok révén elcsalták a 2020-as elnökválasztást. A kétségek eloszlatása az amerikai demokrácia hitelességének és az elnöki mandátum legitimitásának a kérdése. Ha a bírósági eljárások is megerősítik Biden győzelmét, a republikánusok jelentős része továbbra is azt fogja gondolni, hogy a demokraták jelöltje törvénytelen eszközök felhasználásával nyerte meg a választást. Nem lesz béke az elektorok döntése után sem.

A demokraták az elnökválasztási siker ellenére sem lehetnek elégedettek, hiszen a „kék hullám”, az elsöprő választási győzelem helyett nem valószínű, hogy többségbe kerülnek a Szenátusban. Meg tudják tartani ugyan a dominanciájukat a Képviselőházban, de valószínűleg öt helyet fognak veszíteni a két évvel ezelőtti eredményeikhez képest (demokrata: 222; republikánus: 213 képviselő). Mindez a 2022-es felezőválasztásokra előrevetíti annak az esélyét, hogy a republikánusok a Kongresszus mindkét házában megszerezhetik a többséget. A republikánusok a szenátusi többségük birtokában és a Legfelsőbb Bíróság 6:3-as konzervatív túlsúlyával igen komoly akadályát képezhetik a kormányzati kinevezéseknek és a progresszív politikai fordulatnak. Az pedig csupán demokrata „wishful thinking” marad, hogy megváltoztassák a Legfelsőbb Bíróság összetételét és eltöröljék az elektori rendszert.

Az elnökválasztás sikerét nemcsak a liberális elit mondja magáénak, hanem a demokraták radikális szárnya is. A „Black Lives Matter” mozgalom és a Biden–Sanders szövetség már benyújtotta a követelést az elnöki adminisztráció fontos posztjaira, nem kis riadalmat okozva a Demokrata Párt nagytőkés támogatóinak körében.

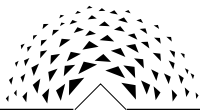
A választási eredmények ismertté válását követően voltak kisebb konfliktusok a Trump-párti tüntetők és baloldali radikális csoportok között, az összecsapások intenzitása mindeddig lényegesen kisebb volt, mint azt sokan várták. Az identitásháború azonban nehezen kerülhető el a genderjogok és az abortusz lehetőségének kiterjesztését követelő balliberális csoportok, és a „pro-life”, valamint a patrióta identitás védelme érdekében fellépő konzervatív körök között.

A koronavírus-válság és a demokratikus szocializmust szorgalmazó baloldali radikálisok szorításában a 78. életévét taposó Joe Bidennek, a katolikus szocializációja és toleráns attitűdje sem lesz elég arra, hogy békét teremtsen a győztesek és a legyőzöttek között. Úgy tűnik, a „Deep State” legyőzi Trumpot és pajzsra emeli Bident, de a kulturális polgárháború még csak most kezdődik.

VARGA GERGELY

Az Egyesült Államok társadalmi és politikai megosztottsága nem újkeletű jelenség, és nem is Donald Trump hatalomra kerülésével kezdődött. De míg a korábbi évtizedekben inkább az eltérő gazdasági, szociálpolitikai világnézetek miatt feszültek egymásnak a főbb politikai táborok, mára ezeknél jóval alapvetőbb kérdésekben sincs egyetértés, mint például az amerikai identitás, az értékrend vagy az alapvető jogok mibenléte. A „vidéki-konzervatív Amerika” és a „városi-liberális Amerika” ráadásul csupán az egyik a számos jelentős törésvonal közül, amelyek a társadalomban, a politikai vagy éppen a gazdasági szférában meghúzódnak. Mivel tehát az ellenétek hosszú ideje mélyülnek, és nem csupán egy személyről – vagyis Donald Trumpról – szólnak, hanem komplexebb társadalmi strukturákban gyökereznek, ezért azok enyhítése sem pusztán egy elnökváltáson múlik. Különösképpen, ha az új elnök – a mögötte álló támogatókkal együtt – nem is feltétlenül érdekelt a feszültségek enyhítésében.

Ennek alaposabb megértéshez érdemes a republikánus–demokratapárti megosztottságon túl megbúvó, mélyebb társadalmi és gazdasági törésvonalakról is néhány szót ejteni. Az amerikai politikai elitben Joe Biden és legszűkebb környezete a politikai balközéphez kötődő tábort jeleníti meg, amelynek háttérében szabadpiacos, globalizációt támogató gazdaságpolitika húzódik meg a pénzügyi szektor (Wall Street) és a tech cégek jelentős részének támogatásával. Tekintettel arra, hogy a Demokrata Párt is kénytelen reagálni a globalizációból is adódó társadalmi és szociális válságjelenségekre, így kritika nélküli globalizáció- és szabadkereskedelm-párti visszatérés nem valószínű, ám a Demokrata Párt bal szárnyának egyes követelései – tech cégek feldarabolása, pénzügyi szolgáltatók megregulázása –

vélhetőleg el fognak tűnni a Biden-adminisztráció útvesztőiben. Annak érdekében viszont, hogy Biden és köre a Demokrata Párt kohézióját fenntartsa, könnyen lehet, hogy éppen az ideológiai, identitáspolitikai kérdésekben fog a progresszívebb, radikálisabb baloldali szólásoknak nagyobb teret engedni. Ez viszont értelemszerűen nem segíti majd elő a hidak építését és a sebek begyógyítását az amerikai társadalmon belül. Ráadásul az elmúlt évtizedekben kialakult ideológiai, kulturális-ideológiai szakadékot még egy valóban centrista, kompromisszumra nyitott kormányzatnak is óriási kihívás lenne csökkenteni. Ebben a tekintetben ráadásul ismét előtérbe kerülhet az ideológiai-politikai nyomásgyakorlás növelése az autoriternek tekintett országokkal szemben.

Érdemes egy pillantást vetni a politikai párt mögött álló gazdasági érdekcsoportokra is. Az említett tech cégek, pénzügyi szolgáltatók és az olyan multinacionális termelővállalatok, amelyek termelésük döntő részét külföldre telepítették (és amelyek vezetése gyakran nyíltan kiállnak liberális politikai ügyek mellett), a globális kereskedelmi és tőke-transzfer akadályok lebontásában érdekeltek. Ugyanakkor van egy olyan vállalati réteg is, amely az értékelőállítást és profitját tekintve jobban kötődik az amerikai nemzetgazdaság teljesítményéhez; jellemzően az olajipari szektort vagy egyes feldolgozóipari multinacionális vállalatokat lehet ide sorolni.

A „zöld” gazdasággal kapcsolatos viták, a kereskedelmi konfliktusok és a globális (főképp kínai) gazdasági konkurencia erősödése azt feltételezik, hogy az Egyesült Államokon belül is egyre inkább egymásnak feszülnek a különböző érdekcsoportok a piaci pozícióik erősítéséért vagy éppen megtartásáért. Az érdekvédelemért pedig az ideológiai köntösbe bújtatott, valójában piaci érdekeket szolgáló reklámkampányok, valamint az egyes NGO-k mint „hasznos hülyék” felhasználása továbbra is bevett eszközök maradnak. Ezzel összefüggésben a politikai nyilvánosság és a közéleti diskurzus alakításának képességében tapasztalt óriási egyenlőtlenségek terén nem várható pozitív elmozdulás.

Hasonlóképpen probléma marad a gazdasági egyenlőtlenségek kérdése is. Hogy az Egyesült Államokban nemzetközi mércével mérve is kirívó baj van a társadalmi mobilitással és a jövedelmi egyenlőtlenségekkel, azt az is jelzi, hogy olyan piacpárti, fősodorba tartozó republikánus politikusok is, mint Marco Rubio, az amerikai piacpárti gazdaságpolitika újragondolásának szükségessége mellett tesznek hitet. Noha a republikánus és a demokrata oldal között nem osztálykérdések vagy jövedelmi egyenlőtlenségek állnak – mindkét pártra nagy számban szavaznak gazdaságilag lecsúszó, hátrányos helyzetű csoportok –, a szociális egyenlőtlenség termékeny táptalaj a polarizáció, az elégedetlenségi mozgalmak, a szélsőséges ideológiák és összeesküvés-elméletek terjedése számára. Mindemellett a 2020. évi elnökválasztási kampány és az elmúlt négy év Trump-kormányzatának teljesítménye is azt mutatta, hogy a „trumpizmus” megértésének kulcsa nem önmagában a gazdasági lecsúszás, hanem a kulturális térben tapasztalt progresszív offenzíva és a hagyományos amerikai értékek védelme iránti igény. Amennyiben Joe Biden hidakat akar építeni, és enyhíteni kíván Amerika megosztottságán, úgy nem csupán gazdasági kihívásokra kell odafigyelnie, hanem a politikai-ideológiai térben zajló konfliktusok enyhítésére is.